Toplumsal Farkındalık Amaçlı Belgesel Film Yapımı Ve Etkileri: Erken Çocuklukta Erken Müdahale Ve Aile Temalı Deneysel Bir Araştırma

Sırrı Serhat SERTER[1]

Özet

Bireylerin embriyo hali ile başlayıp 72 ayı (6 yaşı) kapsayan erken çocukluk dönemlerinde yeterince ve/veya doğru yaklaşımlar ile desteklenememeleri, uzun vadede bireysel ve toplumsal başkaca büyük sorunlara öncüllük etmektedir. Ülkemizin de üyesi olduğu BM ve OECD gibi kuruluşlar, erken çocukluk müdahalelerini insani sermayeye yapılan yatırım olarak ele almakta ve üyelerini bu alanda yatırım yapmaya teşvik etmektedirler. Ülkemizin, erken çocukluk dönemi ile ilgili geliştireceği müdahale programları ile sosyoekonomik denkliğinde olduğu diğer dünya ülkeleri ile aynı seviyeye gelmesi ve toplumsal doğru farkındalıkların yapılabilmesi, büyük önem taşımaktadır. Belgesel film çekimleri, doğal mekân ve gerçek insan hikayeleri kullanılarak bir sorun ve altında yatan gerçeklerin aktarılması esası ile gerçekleştirilmektedir. Bu da belgeselin izleyicinin sorun karşısındaki tutumunu sorgulatmak ve belli bir yönde etkilemek amacı ile örtüşmektedir. Proje kapsamında, erken çocukluk dönemi riskleri ve erken müdahale uygulamaları konusunda farkındalık yaratma amaçlı bir belgesel film yapımı gerçekleştirilmiştir. Bu film, konuyla ilgili farkındalık çalışmalarının hedef kitlesine uygun bireylere gösterilmiştir. Belgesel filmin toplumsal farkındalık yaratmadaki etkisini ölçümlemek için ise proje kapsamında deneysel bir araştırma yürütülmüştür. Öntest – sontest karşılaştırmasına dayalı deneysel araştırma, projenin en temel akademik çıktısıdır. Bunun yanı sıra, dijital ortamlarda ilgili hedef kitlelerle paylaşılacak olan belgesel film yapımı, projenin toplumsal fayda odaklı çıktısı olarak değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken Çocukluk, Erken Çocukluk Gelişimi, Erken Müdahale, Farkındalık, Belgesel Film

Araştırma Makalesi / Geliş Tarihi: 15.09.2023- Kabul Tarihi: 23.11.2023

Serter Serhat, S. (2023). "Toplumsal Farkındalık Amaçlı Belgesel Film Yapımı ve Etkileri: Erken Çocuklukta Erken Müdahale ve Aile Temalı Deneysel Bir Araştırma". Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AKSOS), sayı , s.9-49

[1] Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Sinema ve Televizyon Bölümü, E-Posta: ssserter@anadolu.edu.tr Orcid: 0000-0002-1656-5351

DOCUMENTARY FILM MAKING FOR SOCIAL AWARENESS AND ITS EFFECTS: AN EXPERIMENTAL STUDY WITH THE THEMATIC OF EARLY INTERVENTION IN EARLY CHILDHOOD AND FAMILY

Abstract

Failure to support individuals adequately and/or with the right approaches in their early childhood periods, which start in the embryo state and cover 72 months (6 years of age), leads to other major individual and social problems in the long term. Organizations such as the UN and OECD, of which Turkey is a member, consider early childhood interventions as investments in human capital and encourage their members to invest in this area. It is of great importance for our country to reach the same level with other countries in the world with which it has socioeconomic equivalence with the intervention programs it will develop regarding the early childhood period and to raise the right awareness in society. Documentary film shootings are carried out based on conveying a problem and the underlying facts by using natural spaces and real human stories. This overlaps with the documentary's aim of questioning the audience's attitude towards the problem and influencing it in a certain direction. Within the scope of the project, a documentary film was produced to raise awareness on early childhood risks and early intervention practices. This movie was shown to individuals suitable for the target audience of awareness raising activities on the subject. To measure the effect of the documentary film on raising social awareness, experimental research was conducted within the scope of the project. The experimental research based on pretest - posttest comparison is the main academic output of the project. In addition to this, the relevant target audience in digital environments.

Keywords: Early Childhood, Early Childhood Development, Early Treatment, Awareness, Documentary Film

GİRİŞ

Gelişmekte olan ve gelişmiş ülkeler gelecekleri olan çocuklara yatırım yapmaktadırlar. Ülkemizde de 11. Kalkınma planında yer alan erken çocukluk dönemi müdahale hizmetlerine ilişkin bakanlıklarca ve üniversitelerce önemli hizmetler yürütülmektedir. Bu hizmetlerin geliştirilmesinde farklı profesyonel bakış açılarına ve deneyimlerine ihtiyaç

duyulmaktadır ve erken müdahale programı geliştirmiş ülke örneklerinde sıklıkla karşımıza çıkan yaklaşım, disiplinler arası iş birliğidir.

Ülkemizde de riskli bebek, erken müdahale konularında disiplinler arası yaklaşım ile gelişimsel özelliklerin farkındalığını arttıracak iletişim kampanyalarına, bilgilendirme çalışmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu çalışmaların anne ve babalar, bebeklere erken dönemde bakım veren tüm bireyler ve bebek çevresinde bulunan yetişkinleri kapsar şekilde planlanması ve erken dönem bebek gelişimi, bebeklik dönemindeki riskler ve risklere müdahale yöntemlerine ilişkin doğru bilgiler ile içeriklendirilmesi oldukça önemlidir.

Koçer, belgesel sinema tarihçisi Tom Waugh'un, "Adanmış Belgeselin Tarihi ve Estetiğine Doğru" isimli kitabına "Belgesel sinemacılar neden dünyayı değiştirmeye çalışmakta ısrar ediyorlar ya da neden dünyayı değiştirmeye çalışan insanlar belgesel film yapmaya devam ediyor" sorusuyla başladığını söyler. Ona göre yazarın bu retorik sorusu belgesel filmler ile politik mücadeleler arasındaki ilişkiyi vurgulamaktadır (2015: 210). Belgesel sinemanın toplumsal dönüşüme etkide diğer film türlerinden daha başarılı olduğu düşünülmektedir. Belgesel sinemanın önemli kuramcılarından birisi olan Bill Nichols'a göre, belgesel filmler gerçekliği doğrudan temsil etmektedir. Ona göre bu iddianın arkasında, öykü anlatmayan filmlerin tarihsel dünyadan yola çıkarak üretildikleri algısı vardır. Nichols belgesel sinemanın toplumla ilişkisinin özünde, fotografik imgenin gerçekliği transparan, aracısız ve direkt olarak yansıtması olduğunu belirtir (1991: 25).

Çalışma erken çocuklukta erken müdahale konusunda ailelerin yönetebilecekleri süreçlerin aktarıldığı bir belgesel film çekilmesi ve çekilen filmin hedef kitleye (en az 100 kişiye) izlettirilmesi şeklinde tasarlanmıştır. Belgesel filmin izleyici algısı üzerindeki olumlu etkileşim referansı kullanılarak filmin izlettirildiği hedef kitle üzerinde konuya ilişkin

farkındalık yaratılması amaçlanmıştır. Aynı zamanda hazırlanan filmin kopyaları Eskişehir genelindeki aile sağlığı merkezlerine ulaştırılarak, daha çok kişiye izlettirilmesi ve konu bilinirliğinin yaygınlaştırılmasının sağlanması amaçlanmıştır.

Belgesel filmlere atfedilen toplumsal misyon, literatürde tartışılmaya devam etmekte ve bu konuda oldukça az referans bulunabilmektedir. Yapılan Literatür taramasında, belgesel filmin eğitimdeki etkisi/önemi ve farkındalık çalışmalarındaki kullanımı hakkında bir araştırmaya neredeyse hiç rastlanılmamıştır. Dolayısıyla bu veri de bu araştırma projesinin önemini ve alana olan katkısını bir kez daha vurgulamaktadır. Çalışma ile, belgesel film aracılığı ile izleyici üzerinde yarattığı varsayılan anlamlı etkileşim üzerine bir saha çalışması yapılmış ve alanyazına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Proje, iletişim alanında sinematografik olarak estetik kaygısı yüksek ve senaryo içeriği olarak da konuyu tam ve doğru anlatır bir belgesel film çekilmesi odağında tasarlanmış olup, ilgili bütünlüğün sağlanabilmesi için disiplinler arası iş birliği yapılmıştır. Proje, alanda görev yapan farklı branşlardaki profesyonellerin iş birliği ile gerçekleştirilmiş ve konu ile ilgili olumlu tutum geliştirecekleri bir farkındalık çalışması olarak yürütülmüştür.

Çalışma ile, bireysel ve toplumsal farkındalıklar oluşturularak uzun vadede ilgili kamu kurumlarınca kullanılabilecek bir yatırım havuzu oluşturulmasını ve bu yatırımların çocuklar için en etkin şekilde kullanılmasını mümkün kılmak amaçlanmıştır. Çünkü farkındalık çalışmaları bilinçliliğe bakış açısını geliştirirken, bir yandan da bunun nasıl yapılandırıldığını ve insanın işlevselliğindeki rolünün ne olduğunun anlaşılmasına yardımcı olmaktadır (aktaran Bektaş-Öztaşkın, 2013: 148). Proje kapsamında yapımı gerçekleştirilen filmin hedef kitle üzerindeki etkileri, bir deneysel araştırma ile incelenmiştir. Bu kapsamda proje ile

belgesel filmlerin toplumsal farkındalık yaratma potansiyeline dair kapsamlı bir değerlendirme sunulmuştur.

ALANYAZIN

Bireyin embriyo hali ile başlayıp 72 ayı (6 yaşı) kapsayan döneme erken çocukluk denmektedir. Bu dönemin çocukların beyin gelişim sürecini içermesi, fiziksel ve zihinsel gelişimlerinde önemli kısımların bu zamana denk gelmesi sebebi ile yapılacak müdahalelerin önemi büyüktür. Güneysu (2005) erken çocukluk eğitiminin 1800'lerden itibaren eğitimci ve araştırmacıların ilgilendiği bir konu olduğunu vurgularken, son yıllarda bu ilginin daha da artış gösterdiği, hükümetler ve uluslararası kuruluşlar tarafından politikalar üretilmeye başlandığı söylenebilir.

Erken müdahale, çocukların fiziksel, duygusal, bilişsel, sosyal, ekonomik ve kültürel sınırlılıklardan kaynaklanan olumsuz etkileri en aza indirmek amacıyla yapılandırılmış veya yapılandırılmamış deneyimleri kullanır. Bu bağlamda, erken çocukluk eğitimi, çocuklar, aileler ve toplum üzerinde uzun vadeli sosyoekonomik faydalar sağlamaktadır (Kaytaz ve Öztürk, 2019: 8-9).

Erken aşamalarda çocuklarda olası gelişim gecikmelerinin tespit edilmesi ve gerekli müdahalelerin hemen başlatılması, ileride ortaya çıkabilecek potansiyel sorunların en aza indirilmesi açısından son derece kritiktir. Bu sebepten dolayı erken teşhis ve müdahalenin önemi anlaşılmış olup, gelişmiş ülkelerde bu yönde çalışmalara başlanmıştır. Erken müdahale terimi ile bir çocuğun eğitim sürecinde en erken aşamada çocuk ve ailesine destek sağlamak amacıyla gerçekleştirilecek önemli eylemleri işaret ettiği söylenebilir. Buna ek olarak erken müdahalenin tanımı şu şekilde de yapılabilir: Yetersizliği olan bebek ve çocukların sosyal etkileşim becerilerini geliştirmeyi amaçlayan, insanlar ve objelerle etkileşim kurma yeteneklerini arttırmayı hedefleyen davranışsal yeterliliklerin kazanılmasını ve

kullanılmasını amaçlayan deneyimler ve fırsatlar, ebeveynler ve çocukla ilgilenen diğer kişiler tarafından sağlanmaktadır.

Çeşitli araştırmalar, gelişimsel gecikmelerin engellenmesi, etkilerinin azaltılması ve zorluklarının üstesinden gelinmesinde kilit bir rol oynayan erken müdahale uygulamalarının etkinliğini ortaya koymuştur. Aytekin, "Bireylerin Engellilerle Eğitim Yasası" (Individuals with Disabilities Education Act – IDEA) kapsamında belirtilen hükümlere göre, "erken müdahale hizmetlerinin; bilişsel, fiziksel, iletişimsel, duygusal veya uyumsal gelişimlerinde belirgin bir gecikme gösteren veya gelişimsel gecikme riski taşıyan 0-3 yaş aralığındaki çocuklara yönelik olarak oluşturulduğunu vurgulayarak; literatürde, çocuklarda gelişim geriliği olan ailelere öğretim etkinlikleri öğretildiğinde, aile bireylerinin çocuklara istenilen davranışları kazandırma yeteneğine sahip olduklarını ve pek çok kavram ile beceriyi başarılı bir şekilde öğretebildikleri söyler (2014: 2-3).

Oktay (1999), erken çocukluk döneminin hayatın "sihirli" yılları şeklinde ele alındığı için çocuğun tüm gelişiminin en hızlı olduğu zaman olarak kabul edildiğini belirtir; bu nedenle de erken çocukluk dönemindeki müdahale kritik bir süreçtir. Sinirbilim çalışmaları göstermektedir ki; sinir hücrelerinin diğer sinir hücrelerine mesaj ilettiği sinapslar, erken çocukluk döneminde oldukça hızlı gerçekleşmekte ve bu nedenle beyin gelişiminin en önemli olduğu dönem erken çocukluk olarak belirtilmektedir. Son yıllarda tüm dünyada insani sermaye getirisinden tüm toplumun yararlandığı algısı yerleşik hale gelmekte; eğitim ve konu özelinde erken çocukluk dönemi de hızla önem kazanmaktadır. Erken çocukluk döneminde sağlık, eğitim ve edinilen beceriler insani sermayenin temelini oluşturmakta ve bu temel üzerine empati, çatışma çözümleme ve ilişki yönetimi gibi sosyal davranış becerileri kazanımı da daha kolay olabilmektedir. İnsani sermayesi yüksek olan toplumlar hem gelişmiş teknolojilere daha kolay uyum sağlayabilmekte hem de makinelerin yerine getiremeyeceği alanlarda beceri ve uyum

gösterebilmektedirler ki, bu da toplumsal gelişimin önünün açılmasını sağlamaktadır.

İnsani sermaye kavramını iki önemli özelliği çerçevesinde değerlendirmek gerekirse, bunlardan ilki biriktirilebilir olmasıdır. İnsani sermaye birikimi hem mevcut ve hem de gelecekteki nesilleri etkilemektedir. Çünkü sağlıklı annelerin çocukları genellikle sağlıklı olurken, eğitimli ailelerin çocukları da genellikle daha eğitimli bireyler olarak yetişirler ve böylece birikim süreci yığılmalı bir şekilde devam etmektedir. İkinci özellik ise insan sermayesinin bireysel kazancının yanı sıra toplumsal kazancının da yüksek olmasıdır ve bu durum bir ekonomik dışsallık oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, bu süreçte yer almayan üçüncü taraflar da olumlu çıktılardan etkilenmektedir. Ekonomiler, insan sermayesi arttıkça zenginleşmekte ve buna paralel olarak insanlara yapılan yatırım da artmaktadır. Bu durum, birbirini besleyen ve verimli bir döngü haline gelen bir süreci yansıtmaktadır. Eğitim ve bilgi, insan sermayesinin önemli bir öğesi olup, giderek artan bir getiri potansiyeline sahiptir. Fiziki sermayenin getirisi, insan sermayesi desteğiyle birleşerek artmaktadır. Benzer fiziki sermayelere sahip ekonomilerin kişi başına düşen milli gelirini karşılaştıran çalışmalar, aralarındaki yüzde 10 ila 30'luk farkın temelde insan sermayesinden kaynaklandığını belirtmektedir (Kaytaz ve Öztürk, 2019: 10).

Aile odaklı erken müdahale programları, çocukların gelişim potansiyelini en üst düzeye çıkarmakla kalmayıp aynı zamanda kronik hastalıklar ve diğer engelleyici durumların ikincil etkilerini azaltmada etkilidir. Bu tür programlar, olumsuz risk faktörlerinin etkilerini en aza indirgeyerek çocuğun toplum içinde yaşama yeteneğini güçlendirmeye yöneliktir. Erken müdahale uygulamaları, ailelere yönelik olarak uygun etkileşim modellerini teşvik edip ebeveynlik becerilerini güçlendirerek aileler üzerindeki baskıyı hafifletmekte etkili olmaktadır. Ayrıca, ailelere destek sağlayan resmi ve resmi olmayan ağları güçlendirerek, sosyal dışlanma unsurlarının

azaltılmasına yardım etmektedir. Toplum düzeyinde hizmetleri entegre etme ve hedef nüfusa daha yaklaştırma çabaları, hizmet kalitesini iyileştirirken kaynakların daha verimli bir şekilde kullanılmasına olanak tanır. Bu yaklaşım, sosyal dahilimi olumlu yönde etkileyerek hizmetlerin etkisini arttırmaktadır (Gray, 2020:5).

Çocukların eğitim programına aile katılımının önemi, özellikle özel gereksinimli çocuklar için Amerika Birleşik Devletleri'nde 1975 yılında uygulanmaya başlayan P.L. 94-142 "Herkes için Eğitim" kanunu ile ilk defa uygulanmıştır. Bu düzenleme, ebeveynlerin çocuklarının eğitim sürecine daha etkin bir şekilde katılmasını teşvik etmiştir. Ülkemizdeki yasalar, özellikle özel gereksinimlere sahip çocuklara sahip olan ebeveynlerin, çocukların eğitim sürecine tam katılımını öngören açık hükümler içermektedir. Bu konuda öne çıkan düzenlemelerden biri, 2006 yılında yürürlüğe giren "Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği"dir. Türkiye'de, 573 sayılı Kanun Hükmünde Kararname temel alınarak 2000 yılında hayata geçirilen "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği" ve 31.05.2006 tarihinde yürürlüğe giren "Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği", ailelerin çocuklarının değerlendirilmesi, bireyselleştirilmiş eğitim programlarının oluşturulması, öğretim süreci ve öğretimin değerlendirilmesi aşamalarında etkin bir şekilde yer almalarını zorunlu kılmaktadır. Ancak, mevcut durumda yasanın beklenen şekilde işlediğini söylemek zordur. Ebeveynler, bu sürece katılmak istemelerine rağmen nasıl katılım sağlayacaklarını bilememekte ve genellikle sürecin dışında kalmaktadırlar. Dahası, anne-babalar, genellikle sadece çocuklarının zorlukları hakkında bilgi alan ve profesyoneller tarafından bilgi veren kişiler olarak algılanmaktadırlar (Keçeli-Kaysılı, 2008: 70).

Erken çocukluk eğitiminden sonra çalışmanın bu bölümünde belgesel sinema kavramından bahsetmek faydalı olacaktır. Kendine has bir görsel dili ve tasarımı olan belgesel sinema, bir sanat dalı olarak izleyicilerin hem

akıllarına (bilgi edinme amacıyla) hem de kalplerine (duygularını etkileme amacıyla) hitap eden bir anlatım biçimidir. Çok yönlü bu niteliğinden ötürü de sinema sanatı içinde kurmaca filmlerden ayrışmaktadır.

Belgesel sinemanın tanımı, kapsamı ve kullanılan dil konusunda birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bazı tanımlar, sınırları belirgin bir şekilde çizerek indirgemeci bir bakış açısını benimserken, diğer tanımlar daha esnek ve sınırları belirsiz bir bakış açısıyla şekillenmiştir. Bu sebeple, belgesel sinema hakkındaki tanımlar genellikle belirgin ifadeler içermemektedir. Belgesel sinemanın gerçekten belgesel olmayan türlerden nasıl ayrıştığı, sınırların nerede çizildiği gibi soruların ortaya çıkmasıyla, tanımların içeriğinde çoğu kez belirsizlikler artmaktadır. Bu durumda, belgesel sinemanın "özgün" özellikleri ve onu diğer alanlardan farklı kılan özellikler konusunda tanımlamalarda pek bir şey kalmamaktadır. Ancak, Haziran 1947'de on dört devlet tarafından kabul edilen ve belgesel filmi "Selüloid üzerine kayıt yapmanın tüm yöntemleri ile gerçekliğin farklı görünümlerini yorumlama, olaylara dayalı çekimler veya oluşumlar aracılığıyla duygu veya düşünce yaratma, insanın bilgi ve anlayışını genişletme, ekonomi, kültür ve insan ilişkilerine çözümler sunma ve uyarıda bulunma amacı taşıyan yapımlar" olarak tanımlayan ifade, belgesel film alanındaki profesyoneller arasında geniş kabul gören ve bu nedenle en az tartışılan tanımlardan birisi olmuştur (Sözen, 2010: 242).

Sözen'nin tanımlamasından farklı olarak Aladağ ve Karaman'a göre ise, belgesel sinema belli bir amaca hizmet etmektedir ve belgesel film, sanat ve belgenin gözleme dayanarak elde edilebileceği bir film türüdür. Onlara göre belgesel filmde, ele alınan bireylerin sahip oldukları görüş açısının da aynı yönde düşünülmesi gereklidir ve bu sebepten ötürü sebeple belgesel film toplumun yaşamını sürdürmek için kullanılan bir sanat türüdür (2018: 363). Bu yaklaşımdan yola çıkılarak, belgesel film bir iletişim aracı olarak toplumun gerçeğini yansıtmaktadır denebilir. Nijat Özön ise belgesel filmi;

"Kurmacaya yer vermeyen ya da pek az yer veren, konusunu doğrudan doğruya doğadan alan, dışımızdaki dünyayı, gerçeğe elden geldiğince uyarak, nesnel bir tutumla yansıtmaya çalışan film türü" olarak tanımlamaktadır (2008: 196).

İngiliz Belgesel film sinemasının kurucusu olarak tanımlanan John Grierson'a göre ise her belgesel film, sosyo-tarihsel dünya hakkında kanıt veya bilgi sunmaya mecbur olsa da gerçekliğin yarı bilimsel bir yeniden inşasından daha fazlası olmalıdır. Ona göre belgesel film yönetmeni, "gerçekliğin parçalarını" belirli bir sosyal etkiye sahip olan bir yapıya dönüştürmek için bir dizi yaratıcı beceri kullanmalıdır. Bu, eğitimsel olarak öğretici veya bir ölçüde kültürel olarak aydınlatıcı olmalıdır (Izod & Kilborn, 1998: 426).

Farkındalık çalışmalarında belgesel sinemanın izleyici üzerindeki etkisinden faydalanım, dünya ile birlikte ülkemizde de yeni yeni deneyimlenmektedir. Birlikte kullanılan bu iki kavrama ilişkin sınırlı da olsa yapılan çalışma raporları "farkındalık" kapsamında, hedef kitleye belgesel film ile ulaşımın pek çok yararı olduğunu ortaya koymaktadır. Belgesel sinema ve izleyici etkileşimi hâlâ tartışılmakta olan çok yeni bir konudur. Koçer ise (2015: 209) belgesel sinemanın toplumdaki siyasal karşılığının, belgesel filmlerin toplumsal dönüşümün aracı olup olamayacağının, bir belgeselin toplumsal dönüşüme etkisini değerlendirmenin yolunun ne olması gerektiğinin, belgesellerin bireyler üzerindeki etkilerine, gişe hasılatlarına ya da festival dolaşımlarına odaklanmanın, yarattıkları toplumsal değişimi gözlemlemek için yeterli olup olmadığı gibi soruların literatürde hala tartışılmaya devam edildiğini aktarmaktadır. Bu çalışmanın da söz konusu bu tartışmalara katkı sağlayacak bir araştırma olacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM VE UYGULAMALAR

Bu çalışmada, belgesel filmin toplumsal farkındalık yaratma etkisini ölçümlemek amacıyla, deneysel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Deneysel araştırma, bağımsız değişken (ler)in manipüle edilerek, bağımlı değişken(ler) açısından ortaya çıkan durumların değerlendirilmesini içerir (Wimmer ve Dominick, 2011: 241). Bazı koşullarda araştırmanın konusu ve yapısı gereği, tam deneysel tasarımların kullanılması mümkün olmayabilir. Bu durumda araştırmacılar, yarı deneysel ya da öndeney olarak adlandırılan tasarımlarla değişkenler arasındaki ilişkileri ya da etkileri değerlendirme yoluna giderler.

Bu çalışmada, söz konusu bu araştırma tasarımlarından biri olan Tek Gruplu Öntest-Sontest Tasarım kullanılmıştır. Bu tasarımda bir grup, bir öntest, bir müdahale ve bir sontest bulunur. Klasik deney tasarımları için gereken kontrol grubu ve rastlantısal atama bulunmaz (Neuman, 2014: 370). Bu kapsamda araştırma katılımcılarına herhangi bir manipülasyon uygulanmadan önce ön test uygulanmış ve erken çocukluk dönemi, olası riskler ve erken müdahale konusundaki mevcut farkındalık düzeyleri ölçümlenmiştir. Bu ölçümün ardından, katılımcılara araştırma projesi kapsamında yapımı gerçekleştirilen belgesel film izlettirilmiştir. Farkındalık yaratılmak istenen konuya dair temel bilgileri içeren eğitsel içerikli bu film, deneysel araştırma kapsamında bir manipülasyon (müdahale) olarak değerlendirilmektedir. Belgesel filmin, katılımcıların farkındalık düzeyinde anlamlı bir fark yaratıp yaratmadığını ölçümlemek amacıyla, aynı gruba aynı soru formu sontest olarak tekrar uygulanmıştır. Müdahalenin hemen ardından yapılacak bir ölçümün, katılımcılarda kısa süreli bir bilgi artışı yaratması kuvvetle muhtemeldir. Katılımcıların farkındalık düzeyleri üzerinde anlamlı bir etki oluşup oluşmadığını ölçümlemek amacıyla sontest uygulaması, her katılımcı için filmin gösterildiği günü takip eden yedinci günde gerçekleştirilmiştir. Bu sayede belgesel film ile yaratılan etkinin kalıcı

bir farkındalığa dönüşüp dönüşmediğini ölçümlemek de mümkün olabilecektir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de görülmüş olan pandemi koşulları göz önünde bulundurularak araştırma, dijital iletişim teknolojileri ve çevrimiçi iletişim araçlarından yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda üretilmiş olan belgesel film, YouTube platformuna yüklenmiş ve soru formu sonunda yer alan bağlantı aracılığıyla katılımcıların bu platform üzerinden filmi izlemeleri sağlanmıştır. Söz konusu soru formu ise aşağıda tanımlanan örnekleme e-posta ve sosyal medya araçları üzerinden ulaştırılmıştır.

Araştırma örneklemi, erken çocukluk ve erken müdahale bağlamında öncelikli farkındalık yaratılması gereken toplumsal kesimleri içermektedir. Bu, aynı zamanda belgesel filmin ve olası bir farkındalık çalışmasının da hedef kitlesi niteliğinde bir gruba işaret etmektedir. Bu kapsamda örneklem, hamileler, riskli gebelik yaşayan anne adayları, 0-3 yaş çocuk sahibi ebeveynler, tanı almış 0-3 yaş çocuk ebeveynleri vb. özelliklere sahip bireylerden oluşturulmuştur. Bu özellikte bir örnekleme ulaşmak amacıyla Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile iş birliği yapılmış ve Aile Sağlığı Merkezleri'nden destek alınmıştır. Bu kapsamda, pilot il olarak belirlenen Eskişehir genelinde, amaca uygun örnekleme yaklaşımıyla yargısal olarak belirlenen katılımcı grubuna ulaşılmıştır.

Yapılan literatür taramasında, oldukça yeni ve henüz kapsamlı farkındalık çalışmaları gerçekleştirilmemiş olan bu konu ile ilgili bir farkındalık ölçeğine ulaşılamamıştır. Bununla birlikte; erken çocukluk dönemi, olası riskler ve erken müdahale konusundaki mevcut çalışmalar, raporlar, tanı formları ve Aile Temelli Ulusal Erken Müdahale Programı geliştirilmesi çalıştayından yararlanılarak, araştırmacılar tarafından bir soru formu hazırlanmıştır. Katılımcıların ilgili konu hakkında neyi ne kadar doğru bildiklerini ölçmek üzere temellendirilmiş olan bu soru formu, araştırmada öntest ve sontest

ölçümleri için kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS programına aktarılarak analiz edilmiştir.

Belgesel Film Yapımı ve Gösterimi

Belgesel sinemanın içinde bulunduğu topluma karşı bir sorumluluğu vardır. Bu nedenle topluma ait gerçekliklerin, belgesel sinemayı oluşturan film dilinin ana ve öncelikli unsuru olmak gibi bir mecburiyeti vardır. Bu sebepten, belgesel filmlerde konu her ne olursa olsun en gerçek haliyle sinematografik bir dil ile izleyiciye aktarılır. Belgesel filmlerin, içerik ve yöntemlerine göre belirlenmiş birçok alt kategorisi olmak ile birlikte bu çalışma '' eğitim belgeseli'' türünde gerçekleştirilmiştir. Eğitim belgesellerinde, her şeyden önce ''eğitme'' işlevi ön plandadır. Bu tür belgesel filmler tasarlanırken bilimsel çerçeveye önem verilmekte, açıklık, yakınlık ve kesinlik gibi eğitimin gerektirdiği şartlar dikkate alınmaktadır.

Çalışmaya konu olan erken dönem çocukluk döneminde erken müdahalenin önemi ve ailenin bu süreçteki yeri içerikli belgesel filmin senaryosunun yazımı, 10 kişilik ebe, özel eğitim ve çocuk gelişimi eğitimi alan uzmanlarından oluşan bir ekip danışmanlığında gerçekleştirilmiştir. Bu uzmanlar Prof. Dr. Atilla Cavkaytar (Maltepe Üniversitesi), Prof. Dr. Fatma Deniz Sayıner (Osmangazi Üniversitesi), Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan (Osmangazi Üniversitesi) , Prof. Dr. Yasemin Ergenekon (Anadolu Üniversitesi) , Prof. Dr. E. Sema Batu (Maltepe Üniversitesi), Prof. Dr. Arzu Özen (Kültür Üniversitesi), Doç. Dr. Aysun Çolak (Anadolu Üniversitesi), Doç. Dr. Nuray Öncül (Anadolu Üniversitesi), Dr. Öğr. Üyesi Çimen Acar (Anadolu Üniversitesi) ve Dr. Öğr. Üyesi Özlem Gümüşkaya'dan (Sakarya Üniversitesi) oluşmaktadır. Yaklaşık bir ay süren bu belgesel filmin çekimleri Anadolu, Osmangazi ve Sakarya Üniversitesi kampüslerinde gerçekleştirilmiştir.

Erken çocukluk döneminde erken müdahalenin öneminin, ülkemizde ve günümüzde çok az bilinen bir konu olduğu söylenebilir. Bu nedenle, çalışmaya konu olan hedef kitlenin doğru bir zamanla çerçevesinde, birden fazla uzmanın desteğinden faydalanarak yardım almaları için hızlı bir aksiyon almak gerekmektedir. Bu bilginin doğru yaygınlaştırılabilmesi için de alan uzmanları tarafından saha çalışmaları sürdürülürken, disiplinler arası işbirliği gözetilerek hazırlanan bu belgesel çalışma, ilgili saha çalışmalarına ve/veya alan uzmanlarına ulaşamayan kişilerin de konu hakkında bilgi sahibi olmalarını mümkün kılmak gibi bir görevi de üstlenmiştir.

İnsanlar bazı sorunlarla sürekli karşı karşıya kaldıkları zaman, bazı zamanlarda bu gibi durumlara karşı duyarsız davranma eğilimi gösterebilmektedir. Bu bağlamda Kınam (2022: 223), bilgiden daha etkili olan görsel bir anlatım yolu olarak belgesel filmlerin, insanların davranışlarını etkilemek için potansiyel bir yolu temsil ettiği belirtmiş, medyayı, görsel retoriği ve kültür ve pedagoji için çıkarımları analiz eden iletişim araştırmacıları için popüler ve önemli bir araç haline geldiğini vurgulamıştır. Bu bağlamda denilebilir ki, belgesel filmleri izlenmek ve bu izlenmeyi yaygınlaştırmak, toplumsal bir bilinçlenme için gerekliliktir.

Belgesel film ile yaratılan farkındalığın, yani bilginin, izleyerek görerek ve duyarak öğrenilmesinin, basılı ve/veya sözlü öğrenme süreçlerine kıyasla görece daha olumlu bir etkisi olduğu söylenebilir. İnsan sağlığı gibi çok kritik ve doğrudan bir toplumu ilgilendiren konular hakkında bilgilendirilme yapılması, hayati bir önem taşımaktadır. İnsanların bu tip konular hakkında doğru kaynak ya da uzmanlara ulaşması (anlık, kısa veya uzun vadede) her zaman mümkün olmayabilir. İşte bu gibi durumlarda, belgesel film çalışmaları, doğrudan hedef kitlenin çok rahat ulaşabileceği kanallardan (internet veya dijital gösterim olanakları üzerinden vb.) veya düzenli gittikleri sağlık kurumları tarafından (aile sağlığı merkezleri vb.)

onlara verilebilecek bir veri kaynağı olacak, bu sayede daha yaygın ve hızlı bir sonuç alınabilecektir. Çünkü, gerek araştırma için yapılan belgesel filmde, gerekse literatürde dile getirildiği üzere, erken çocukluk ile ilgili sorunlar ancak ilkokul çağında fark edilebilmektedir. Konu hakkında bilgisi olmayan anne-baba, eğer önceden bir uzman tarafından bilgilendirilmemişse veya bu tarz bir film izlememişse, çocuğunda var olan bir semptomu ilk okul çağına kadar fark edemeyecek ve dolayısıyla bir gecikme yaşanacaktır.

Konu hakkında daha öncesinde bilgisi olan (örneğin bu belgesel filmi izlemiş) bir anne-baba, doğrudan konunun uzmanı akademisyenler tarafından verilen bu bilgiler ışığında, kendi çocuğunun hikayesini başından beri bildiği için, en basitinden, her şeyin yolunda gidip gitmediğinin bilincinde ve farkında olacak, eğer çocuğunda bir semptom varsa ona göre davranacak ve gerekirse hemen önlemini alacaktır. Aynı zamanda bu belgesel film ile, tamamen konunun uzmanlarından oluşan hazır bir eğitim ve anlatım kiti de yaratılmış olmaktadır. Her biri erken çocukluğun farklı dallarında uzman olan bu akademisyenlerin verdiği bilgiler ışığında çekilen bu belgesel film sayesinde, hedef kitle bu değerli bilgilere hem tek elden hem de çok kolay ulaşmış olacaktır. Gelişen toplumlar için çok önemli bir konu olan aile ve çocuk sağlığı nedeniyle bu durum yadsınamaz bir faydadır.

Belgesel filmin içeriği, söz konusu danışman ekibin, anne-baba olmaya karar verme sürecinden başlayarak, çocuğun 8 yaşına gelmesine kadar olan geniş bir yelpazede verdikleri üst başlıkları aktarmaları şeklinde tasarlanmıştır. Buna ek olarak film, anne-babalar ve adaylarının, erken çocukluk dönemine ait kulaktan dolma veya bugün güncelliğini yitirmiş bilgi ve düşüncelerini değiştirecek ve olaya yeni yaklaşımlarla bakmalarını sağlayacak şekilde kurgulanmıştır.

Belgesel filmin çekimlerinde -olay örgüsü- anlatı ile kurgu arasındaki paralel yapı gözetilmiş ve yakın çekim, karşı açı vb. yöntemler ile yüksek estetik

kalite hedeflenmiştir. Film, izleyicinin optimal dikkat süresi gözetilerek 43 dakika süreli olarak çekilmiş olup, uzun içerikler anlatıcı ses ile kısa ve izlenir hale getirilmiştir. Filmde, izlenirliğe katkı sağlayacak şekilde özgün müzikler kullanılmış olup, film konusunun hassasiyeti nedeniyle, zorunlu sahnelerde arşiv görüntü kullanılması yoluna gidilmiştir. Çekilen bu filmin gösterimi, daha önce de belirtildiği gibi, YouTube dijital platformu üzerinden yapılmıştır. Final kurgusu bitmiş olan belgesel film, YouTube platformuna yüklenmiş ve soru formu sonunda yer alan bağlantı aracılığıyla katılımcıların bu platform üzerinden filmi izlemeleri sağlanmıştır.

BULGULAR

Bu başlık altında, öncelikle araştırma örneklemine dair veriler sunulmuş, ardından belgesel filmin farkındalık düzeyi üzerindeki etkilerini belirlemek amacıyla öntest–sontest karşılaştırmasına ilişkin bulgulara yer verilmiş, son olarak, katılımcıların belgesel filme yönelik görüşleri bir tablo ile paylaşılmıştır.

Araştırma Örneklemine Dair Veriler

Araştırma için Eskişehir ili özelinde, örnekleme uygun olarak her biri 0-6 yaş arası çocuk ebeveyni ya da ebeveyn adayı olan 100 kişiye ulaşılmış; öntest ve sontest aynı katılımcı grubuna uygulanmıştır. Aşağıda, araştırma örnekleminin özellikleri, demografik veriler ve belgesel film izleme alışkanlıkları bağlamında tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların Yaş Dağılımı

Yaş Aralığı	Frekans	Yüzde
22-29	35	35,0
30-39	49	49,0
40-47	16	16,0
Toplam	**100**	**100,0**

Tablo 1'de katılımcıların yaş dağılımları gösterilmiştir. Buna göre, katılımcıların yaşları 22 ila 47 arasında değişmektedir. Örneklemin yarıya yakını (n=49) 30-39 yaş aralığındaki bireylerden oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması ise 32.9'dur.

Tablo 2. Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı

Cinsiyet	**Frekans**	**Yüzde**
Kadın	83	83,0
Erkek	17	17,0
Toplam	**100**	**100,0**

Araştırma için uygun örnekleme ulaşmak amacıyla Aile Sağlığı Merkezleri'nden destek alınmıştır. Bu kapsamda, ağırlıklı olarak anne adayları olmak üzere, kadın katılımcılar araştırmaya daha fazla ilgi göstermiştir. Tablo 2'de katılımcıların cinsiyet dağılımları gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların büyük çoğunluğu (n=83) kadınlardan oluşmaktadır.

Tablo 3. Katılımcıların Eğitim Seviyeleri

Eğitim	**Frekans**	**Yüzde**
İlköğretim	2	2,0
Lise	14	14,0
Üniversite	60	60,0
Yüksek Lisans	15	15,0
Doktora	9	9,0
Toplam	**100**	**100,0**

Tablo 3'te katılımcıların eğitim seviyeleri gösterilmiştir. Buna göre katılımcıların eğitim seviyeleri ilköğretimden doktoraya kadar çeşitlilik göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (n=60) ise üniversite mezunlarından oluşmaktadır.

Tablo 4. Katılımcıların Medeni Durumu

Medeni Durum	Frekans	Yüzde
Evli	97	97,0
Bekar (Boşanmış)	3	3,0
Toplam	**100**	**100,0**

Ebeveyn ya da ebeveyn adayı olmayan bireyler, örneklemin dışında tutulmuştur. Bu nedenle katılımcıların tümü evli ya da evlenip çocuk sahibi olmuş ve boşanmış bireylerden oluşmaktadır. Tablo 4'te de görüldüğü gibi katılımcıların tamamına yakını (n=97) evlidir.

Tablo 5. Katılımcıların Çocuk Sahibi Olma Durumları

Çocuk Durumu	Frekans	Yüzde
Çocuk bekliyor	37	37,0
Çocuk beklemiyor	63	63,0
Başka çocuğu var	67	67,0
Başka çocuğu yok	33	33,0

Tablo 5'te katılımcıların çocuk sahibi olma durumları gösterilmektedir. Bu kapsamda katılımcılara öncelikle, şu anda çocuk bekleyip beklemedikleri sorulmuştur. Buna göre, başka çocukları olup olmadığından bağımsız olarak, 37 katılımcı araştırma sırasında çocuk beklediğini ifade etmiştir. Erken çocukluk konusunda gerçekleştirilen bu çalışma için söz konusu kitlenin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu gruptaki diğer soru ise, katılımcıların başka çocukları olup olmadığına yöneliktir. Buna göre 67 katılımcının en az birinin 0-6 yaş aralığında olmak üzere çocuk sahibi olduğu görülmektedir. Bu veriden çıkarılacak bir diğer sonuç ise 33 katılımcının ebeveyn adayı olduğu yönündedir.

Tablo 6. Katılımcıların Çocuk Sayıları

Çocuk Sayısı	Frekans	Yüzde
Çocuğu yok	33	33,0
1 çocuğu var	40	40,0
2 çocuğu var	23	23,0
3 çocuğu var	3	3,0
4 çocuğu var	1	1,0
Toplam	**100**	**100,0**

Demografik özellikler kapsamında, katılımcılara son olarak kaç çocuk sahibi oldukları sorulmuştur. Sonuçlar Tablo 6'da gösterilmiştir. Ebeveyn adayı olan 33 katılımcı dışarıda tutulduğunda, katılımcıların çoğunluğun (n=40) bir çocuğa sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 7. Katılımcıların Belgesel Film İzleme Alışkanlıkları

Belgesel İzleme Alışkanlığı	Frekans	Yüzde
Hiç izlemem	6	6,0
Denk gelirsem izlerim	73	73,0
Düzenli olarak izlerim	21	21,0
Toplam	**100**	**100,0**

Demografik özellikler dışında, katılımcılara belgesel film izleme alışkanlıkları da sorulmuştur. Belgesel filmin etkilerini değerlendirmek üzere yapılandırılan bu araştırmanın bulguları söz konusu bilgiler göz önünde bulundurularak tartışılabilir. Tablo 7'de görüldüğü gibi yalnızca 6 katılımcı hiç belgesel izlemediğini; 21 katılımcı ise düzenli olarak belgesel film izlediğini belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu ise (n=73) düzenli olmasa dahi belgesel izleme alışkanlığı olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Belgesel Kanal Aboneliği Durumu

Belgesel Kanal Aboneliği	Frekans	Yüzde
Yok	69	69,0
Var	31	31,0
Toplam	**100**	**100,0**

Belgesel izleme alışkanlığı açısından son olarak katılımcılara belgesel kanal aboneliğine sahip olup olmadıkları sorulmuştur. Kanal aboneliği, özellikle düzenli belgesel film izleme alışkanlığı açısından önemli bir değişkendir. Tablo 8'de görüldüğü gibi, katılımcıların yaklaşık üçte birinin (n=31) belgesel kanal aboneliğine sahip olduğu görülmektedir,

Öntest – Sontest Karşılaştırmasına Dair Bulgular

Yukarıda özellikleri verilen örnekleme, araştırmaya özgü olarak yapımı gerçekleştirilen belgesel film izletilmeden önce "öntest" ve her bir katılımcı için film izleme tarihini takip eden yedinci günde "sontest" uygulanmıştır. Bu başlık altında; erken çocukluk dönemine ilişkin temel bilgilerin ne derece doğru bilindiği, erken çocukluk dönemi risklerinin ne derece farkında olunduğu ve konuyla ilgili bilgiye ulaşmada hangi kaynakların güvenilir bulunduğu ile ilişkili sorular bulunmaktadır. Kategorik veriler olarak derlenen yanıtlar üzerinden öntest - sontest karşılaştırılması Ki Kare analizi ile gerçekleştirilmiştir.

Tablo 9'da bilgiyi değerlendirme sorularına verilen doğru yanıtların karşılaştırılmasına dair gerçekleştirilen Ki Kare analizi sonuçları görülmektedir. Katılımcılara, konuyla ilgili bir kısmı doğru, bir kısmı yanlış olan 29 farklı ifade sunulmuş; söz konusu ifadelerin doğru mu, yanlış mı olduğunu değerlendirmeleri istenmiştir. Üçüncü bir seçenek olarak, "bilmiyorum" ifadesine yer verilmiş; analiz sırasında bu yanıtlar da ilgili soruya doğru yanıt verilemediği anlamında yorumlanmıştır. Tablo 9'daki her bir ifadenin yanında doğru ya da yanlış olma durumları ayrıca kodlanmıştır. Tablonun devamında, bu kabuller açısından öntest ve sontestte bilgiyi doğru değerlendiren katılımcıların sayısı ve testler arası karşılaştırmaya ilişkin yapılan istatistiki analizin sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 9. Bilgiyi Değerlendirme Sorularına Verilen Doğru Yanıtların Karşılaştırılması

#	İfadeler ve Yanıtları (D): Doğru – (Y): Yanlış	Öntest	Sontest	x2	*p*
1	Çocuklarda öğrenme güçlüğünün yol açtığı problemlerinin önlenebilmesi için en uygun zaman ilk öğretime başladığı yaşlardır. (Y)	42	65	10.632	.001*
2	Annenin gebelik öncesi beslenme ve tüketim alışkanlıkları çocuğun sağlığı ve gelişimi üzerinde etkilidir. (D)	93	96	.866	.352
3	Gebelik öncesi yalnızca annenin değil, babanın beslenme ve tüketim alışkanlıkları da çocuğun sağlığı üzerinde etkilidir. (D)	64	78	4.760	.029*
4	Sezaryen ile doğum yapmış olmak çocuğun sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratabilir. (D)	22	37	5.409	.020*
5	Otizm Spektrum bozukluğuna sahip bireyler akranlarından çok kendilerinden büyük ya da küçük bireylerle arkadaşlık ederler. (D)	20	31	3.185	.074
6	Motor gelişim yaşam boyunca hareketlerin değişimi ve gelişimidir. (D)	82	91	3.468	.063
7	Büyümede cinsiyetler arasında herhangi bir farklılık olmazken, bireysel özellikler çerçevesinde farklılık görülmektedir. (Y)	28	30	.097	.755
8	Sezaryen ile doğum, doğum esansında anne ve çocukta gelişebilecek olumsuz durumları önlemek için tercih edilen bir durumdur. (Y)	21	23	.117	.733
9	Çocuk gelişiminde önemli bir kilometre taşı olan yürüme genellikle 6 ila 9. aylarda kazanılır. (Y)	49	54	.500	.479

10	Erken Çocuklukta Erken Müdahale, çoğunlukla aile ilgisinden yoksun çocuklara, uzmanlar tarafından yapılan müdahaleleri kapsamaktadır. (Y)	26	48	10.382	.001*
11	Büyümenin değerlendirilmesi ailenin değil, konusunda uzman kişilerin işidir. (Y)	25	41	5.789	.016*
12	Büyümenin değerlendirilmesi, normalden sapmaların belirlenmesi ve bazı durumlarda hastalıkların önlenmesi açısından oldukça gereklidir. (D)	95	99	2.749	.097
13	Bireyin zihinsel özellik ve yeterlilikleri doğumu itibariyle şekillenmiş olup sonradan geliştirilemez / değiştirilemez. (Y)	92	84	3.030	.082
14	Erken çocukluk eğitimlerine başlamak için en uygun zaman çocuğun anaokuluna başladığı zamandır. (Y)	60	66	.772	.380
15	Bebeğin anne sütü ile beslenmesi duygusal gelişimi için önemlidir. (D)	92	93	.072	.788
16	Bebeğin anne sütü ile beslenmesi fiziksel sağlığı için önemlidir. (D)	99	98	.338	.561
17	En hızlı büyüme 2-3 yaş arasında gerçekleşir. (Y)	36	38	.086	.770
18	Çocuğun fazla ağlaması şımarıklık göstergesidir. (Y)	91	91	.000	1.000
19	Ailenin imkânı varsa çocuğunu 0-2 yaş bakım evlerine göndermeleri zekâ gelişimi için çok önemlidir. (Y)	70	70	.000	1.000
20	Her yeni doğan bebek risk altındadır; zihinsel ve fiziksel gelişimleri titizlikle takip edilmelidir. (D)	85	93	3.269	.071

21	Her çocuk farklı gelişim gösterebilir. Bir çocuk 12 aylık olduğunda yürürken diğeri 20 aylık olduğunda yürüyebilir. Çocuklar üzerinde beklenti yaratmamak gerekir. (D)	92	84	3.030	.082
22	Otizm tedavisi için en gerekli şey akran / arkadaş desteğidir. (Y)	22	34	3.571	.059
23	6. aya kadar bebeklerin anne-baba gibi sözcükleri söylemesi beklenir. (Y)	62	63	.021	.884
24	Otizm spektrum bozukluğu bilişsel değil iletişim problemidir. (Y)	27	34	1.156	.282
25	Düşük boyda/kiloda olmak, genetik (irsî) bir özelliktir. Gelişimsel bir geriliği ifade etmezler. (Y)	43	58	4.500	.034*
26	Çocuğun baş çevresi ölçüsü genetik (irsî) bir özellik olup gelişimsel bir geriliği ifade etmez. (Y)	52	69	6.047	.014*
27	İşitme ve dil becerileri birbirlerinden bağımsız değerlendirilen becerilerdir. (Y)	53	62	1.657	.198
28	Duyguları anlamada yoksunluk erkek çocuklarda kız çocuklardan daha çok görülen bir durumdur. (Y)	28	39	2.716	.099
29	Akran zorbalığı çocuklarda öğrenme güçlüğüne sebep olmaktadır. (D)	69	80	3.185	.074

Genel olarak değerlendirildiğinde bulgular, belgesel filmin izlenmesi sonrasında doğru yanıtların arttığı yönündedir. Her bir soru özelinde ayrı ayrı değerlendirildiğinde, Tablo 9'da görüldüğü gibi istatistiki anlamlılık analizinden bağımsız olarak, öntest ve sontestte aynı sayıda doğru

değerlendirilen iki ifade (18, 19) ve ön testte verilen doğru yanıtların daha fazla olduğu üç ifade (13, 16, 21) dışında kalan tüm ifadelerde, doğru yanıtlar sontestte artış göstermiştir. Öntest ve sontest arasındaki farkın istatistiki olarak anlamlı olup olmadığı değerlendirildiğinde ise belgesel filmin, yedi ifade açısından bilgi düzeyinde artış sağladığı söylenebilir. Buna göre, belgesel film sayesinde, aşağıda ifade numaraları ile birlikte sıralanan konularda katılımcıların bilgi düzeylerinin anlamlı biçimde arttığı sonucuna ulaşılabilir:

1. Çocuklarda öğrenme güçlüğünün yol açtığı problemlerin önlenebilmesi için ilk öğretim çağından daha önce harekete geçilmesi gerekmektedir.
3. Gebelik öncesi yalnızca annenin değil, babanın beslenme ve tüketim alışkanlıkları da çocuğun sağlığı üzerinde etkilidir.
4. Sezaryen ile doğum yapmış olmak çocuğun sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratabilmektedir.
10. Erken Çocuklukta Erken Müdahale, yalnızca aile ilgisinden yoksun çocuklara uzmanlar tarafından yapılan müdahaleleri kapsamamaktadır.
11. Büyümenin değerlendirilmesinde uzman kişilerin yanı sıra ailenin de rolü bulunmaktadır.
25. Düşük boyda/kiloda olmak gelişimsel bir geriliği ifade edebilmektedir.
26. Çocuğun baş çevresi ölçüsü gelişimsel bir geriliği ifade edebilmektedir.

Araştırma bulguları, öntest – sontest karşılaştırmasının yanı sıra katılımcıların erken çocukluk dönemine ilişkin mevcut bilgi ve farkındalık düzeylerini de ortaya koymaktadır. Buna göre, aşağıda sıralanan ifadeler açısından katılımcıların mevcut bilgi düzeylerinin hali hazırda yüksek

olduğu, belgesel film sonrasında bu bilgi düzeyinde bir artış gözlenmiş olsa da zaten yüksek olan bilgi düzeyi üzerinde belgesel filmin anlamlı bir etki yaratmadığı sonucuna ulaşılabilir:

2. Annenin gebelik öncesi beslenme ve tüketim alışkanlıkları çocuğun sağlığı ve gelişimi üzerinde etkilidir.

6. Motor gelişim yaşam boyunca hareketlerin değişimi ve gelişimi anlamına gelmektedir.

12. Büyümenin değerlendirilmesi, normalden sapmaların belirlenmesi ve bazı durumlarda hastalıkların önlenmesi açısından gereklidir.

15. Bebeğin anne sütü ile beslenmesi, onun duygusal gelişimi için önemlidir.

20. Her yeni doğan bebek risk altındadır, dolayısıyla zihinsel ve fiziksel gelişimleri titizlikle takip edilmelidir.

29. Akran zorbalığı çocuklarda öğrenme güçlüğüne sebep olmaktadır.

Aşağıda sıralanan ifadeler açısından ise katılımcıların mevcut bilgi düzeyinin oldukça düşük olduğu; belgesel filmin de bu konulardaki bilgi düzeyini arttırmada etkili olmadığı sonucuna ulaşılabilir:

5. Otizm Spektrum bozukluğuna sahip bireyler akranlarından çok kendilerinden büyük ya da küçük bireylerle arkadaşlık ederler. (D)

7. Büyümede cinsiyetler arasında herhangi bir farklılık olmazken, bireysel özellikler çerçevesinde farklılık görülmektedir. (Y)

8. Sezaryen ile doğum, doğum esansında anne ve çocukta gelişebilecek olumsuz durumları önlemek için tercih edilen bir durumdur. (Y)

17. En hızlı büyüme 2-3 yaş arasında gerçekleşir. (Y)

22. Otizm tedavisi için en gerekli şey akran / arkadaş desteğidir. (Y)

24. Otizm spektrum bozukluğu bilişsel değil iletişim problemidir. (Y)

28. Duyguları anlamada yoksunluk erkek çocuklarda kız çocuklardan daha çok görülen bir durumdur. (Y)

Çalışmada, erken çocukluk dönemi risklerinin ne derece farkında olunduğu "Sizce, aşağıda sıralanan durumlar erken çocukluk dönemine ilişkin bir risk faktörü müdür?" sorusuyla araştırılmıştır. Katılımcılara, bir kısmı risk faktörü olan, bir kısmı ise olmayan dokuz soru sorulmuş; söz konusu faktörlerin risk içerip içermediğini değerlendirmeleri istenmiştir. Üçüncü bir seçenek olarak, "bilmiyorum" ifadesine yer verilmiş; analiz sırasında bu yanıtlar da ilgili soruya doğru yanıt verilemediği anlamında yorumlanmıştır. Tablo 10'da her bir faktörün yanında risk açısından doğru ya da yanlış olma durumları ayrıca kodlanmıştır. Tablonun devamında, bu kabuller açısından öntest ve sontestte riski doğru değerlendiren katılımcıların sayısı ve testler arası karşılaştırmaya ilişkin yapılan Ki Kare analizinin sonuçları gösterilmektedir.

Tablo 10. Riski Değerlendirme Sorularına Verilen Doğru Yanıtların Karşılaştırılması

#	İfadeler ve Yanıtları (D): Doğru – (Y): Yanlış	Öntest	Sontest	x2	*p*
30	Erken doğmuş olmak (D)	63	72	1.846	.174
31	Normal doğum ile doğmuş olmak (Y)	88	88	.000	1.000
32	Sahip olunan cinsiyet (Y)	84	83	.036	.849
33	Anne ve babanın gebelik öncesindeki ruh sağlığı (D)	69	73	.389	.533
34	Anne ya da babanın gebelik öncesinde yaşamış olduğu kronik / psikolojik hastalığı (D)	75	84	2.485	.115
35	Babanın sperm kalitesi (D)	55	73	7.031	.008*
36	Sezaryen ile doğmuş olmak (D)	18	35	7.419	.006*
37	Çocuk bakımının büyükanne / büyükbaba tarafından sağlanması (Y)	46	40	.734	.391
38	Annenin çalışması (Y)	45	41	.326	.568

Genel olarak değerlendirildiğinde; belgesel filmin izlenmesi sonrasında bazı faktörler (30, 33, 34, 35, 36) açısından riskin daha doğru değerlendirildiği, bazı faktörler (32, 37, 38) açısından ise tam tersi bir durumun söz konusu olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir faktör (31) açısından ise, riski doğru değerlendirme düzeyinde herhangi bir değişiklik olmadığı belirtilebilir (Tablo 10). Öntest ve sontest arasındaki farkın istatistiki olarak anlamlı olup olmadığı değerlendirildiğinde ise, belgesel filmin, iki faktör açısından risk algısı bilgi düzeyinde anlamlı bir artış sağladığı söylenebilir. Buna göre, belgesel film sayesinde, "babanın sperm kalitesi" ve "sezaryen ile doğmuş olmak" faktörlerinin erken çocukluk dönemi riskleri açısından önemli olduğu bilgisinin arttığı ifade edilebilir.

Öntest ve sontest soru formlarında yer alan bir diğer soru grubu ise, bilgi kaynaklarına yönelik güvene ilişkindir. Bu kapsamda katılımcılara, "Bebeğinizin ruhsal ve bedensel sağlığını korumaya yönelik bilgilere erişimde aşağıdaki kaynakların hangilerini güvenilir bulursunuz?" sorusu yöneltilmiş; birden fazla seçenek işaretleme olanağı verilerek Tablo 11'de sıralanan kaynaklar sunulmuştur. Bilginin ve riskin değerlendirilmesi sorularından farklı olarak, belgesel film içeriğinde "hangi kaynakların daha güvenilir olduğu" konusunda net bir bilgilendirme bulunmamaktadır. Ancak, belgesel film sonrasında bu konuyla ilgili görüşlerde ne yönde bir farklılık olduğu değerlendirilmiştir. Tablo 11'de öntest ve sontest arasındaki söz konusu farklar gösterilmektedir.

Tablo 11. Bilgi Kaynaklarına Yönelik Güven

Bilgi Kaynağı	Öntest	Sontest	Fark
Televizyon (haberler, programlar vb.)	4	11	+7
İnternet (web siteleri, sosyal medya vs.)	36	34	-2
Kitap, dergi vb. yayınlar	71	58	-13
Belgesel Filmler	38	46	+8
Doktor, eğitmen vb. uzmanlar	92	94	+2
Akademik makale ve yayınlar	63	65	+2
Sosyal çevre (aile, akraba, arkadaş)	19	19	-

Bulgular, katılımcılar için en güvenilir bilgi kaynaklarının; doktor, eğitmen vb uzmanlar, kitap, dergi, akademik makale vb. yayınlar olduğuna işaret etmektedir. Daha sonra, sırasıyla belgesel filmler, internet ve sosyal çevre kısmen güven duyulan kaynaklar olarak dikkat çekmektedir. Televizyon konuyla ilgili en az güvenilen bilgi kaynağı olarak görülmektedir. Öntest ve sontest arasındaki değişime bakıldığında, belgesel filmi izleyen katılımcıların önteste kıyasla daha güvenilir bulmaya başladığı kaynaklar arasında belgesel filmler başta gelmektedir. Televizyona olan güvenin de sonuç olarak çok düşük düzeyde kalmaya devam etmekle birlikte sontestte artış gösterdiği görülmektedir. Kitap, dergi vb. yayınlara olan güven ise önteste kıyasla sontestte daha düşük bir seviyede sonuçlanmıştır.

Belgesel Filme Yönelik Görüşler

Araştırmada son olarak katılımcılara, izledikleri belgesel filme yönelik görüşleri sorulmuştur. Tablo 12'de sıralanan ifadeler sontest soru formunda "Evet, Hayır, Kararsızım" seçenekleri ile birlikte sunulmuştur. Bu soru bir anlamda, bilgi ve risk değerlendirme düzeylerindeki değişimin yanı sıra katılımcıların, izledikleri belgesel filme yönelik doğrudan değerlendirmeleri olarak kabul edilebilir.

Tablo 12. Belgesel Filme Yönelik Görüşler

Soru	Evet	Hayır	Kararsızım
İzlemiş olduğunuz belgesel film, erken çocukluk ve aile temelli erken müdahale konularında size yeterince bilgi aktarmakta başarılı oldu mu?	81	-	19
İzlemiş olduğunuz belgesel film size çocuğunuzun büyüme süreci ile ilgili yanlış ve/veya eksik bir şey yaptığınızı fark etmenize sebep oldu mu?	64	19	17
İzlemiş olduğunuz belgesel film size başka bir bakış açısı ve/veya bilmediğiniz bir konuda bilgilendirme sağladı mı?	79	5	16
Ailelerin bilgilendirme süreçlerinde yöntem olarak belgesel filmler kullanılmasının bilgilenme süreçlerine katkı sağlayacağını söyleyebilir misiniz?	88	1	11

Tablo 12'de görüleceği gibi, katılımcıların belgesel filme yönelik değerlendirmelerinin genel olarak olumlu olduğu ifade edilebilir. Katılımcılar özellikle, "izlemiş oldukları belgesel filmi, erken çocukluk ve aile temelli erken müdahale konularında yeterince bilgi aktarmakta başarılı" bulmuşlardır. Çalışma kapsamında hazırlanan belgesel dışında katılımcılar genel olarak "ailelerin bilgilendirme süreçlerinde yöntem olarak belgesel filmler kullanılmasının, bilgilenme süreçlerine katkı sağlayacağını" düşünmektedir. Bu ifadeler kadar yüksek düzeyde olmasa da katılımcılar, izlemiş oldukları belgesel filmin "kendilerine başka bir bakış açısı ve/veya bilmedikleri bir konuda bilgilendirme sağladığını" ve "çocuklarının büyüme süreci ile ilgili yanlış ve/veya eksik yaptıklarını fark etmelerine sebep olduğunu" ifade etmişlerdir.

SONUÇ

Toplumların gelişmişliğinden bahsedebilmek için eğitimin önemi, zaten iyi bilinen bir olgu olup, son yıllarda eğitimin erken çocukluk dönemini de kapsamasının altı önemle çizilmektedir.

"Aile Merkezli Ulusal Erken Müdahale Programı Geliştirme Çalıştayı Sonuç Raporu"na göre, çocuğun her yönden sağlıklı gelişimi için bütünlük arz eden bir politika gerekmektedir. Erken çocukluk dönemi yalnızca çocuğu değil, aynı zamanda aileyi, bakım verenleri, hane halkını, mahalleyi ve okulu da içeren çok katmanlı bir yapıyı içermektedir. Bu nedenle, geliştirilen programların aile odaklı olması, geniş bir yaklaşım sağlayarak sürdürülebilir ve etkili hizmetler sunabilmesi açısında büyük önem taşımaktadır (Koç, 2020: 4).

Ailenin esas rolü anne-baba adayı oldukları zaman, bir başka deyişle hamilelik öncesi ve hamilelik sürecinde başlamaktadır. Ebeveyn, yani anne-baba olduktan sonra ise ailenin en önemli sorumluluğu, çocuğun temel ihtiyaçları olan beslenme, aşılama, bakım ve güvenlik gibi unsurları karşılamak, çocuğun gelişimini dikkatlice takip etmek ve çocuğun sağlık kontrollerini düzenli olarak yaptırmaktır. Bir aile, eğer çocuğunun gelişiminde yolunda gitmeyen bir durum varsa ve bunu fark ettiyse, en kısa sürede destek alacağı bir sağlık birime müracaat etmelidir. Çocukla en sık vakit geçiren kişinin anne olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, annelere çocuklarının gelişimlerini nasıl destekleyebileceklerinin öğretilmesi bir mecburiyet haline gelmiştir.

Erken çocuklukta erken müdahale konusu, ülkemizde yeni yeni ele alınmaya başlanan bir konudur. Bu kapsamda, ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından çalıştay ve benzeri çalışmalar yapılmış olsa da bu alanda farkındalık yaratma amaçlı uygulamalar oldukça sınırlıdır. Projenin, toplumsal farkındalık alanı olarak "erken çocuklukta erken müdahale" konusuna odaklanması ve bu kapsamda farkındalık yaratmak amaçlı bir

belgesel film yapımını içermesi önemlidir. Araştırma boyutunda ise söz konusu belgesel filmin bireylerin farkındalık düzeyleri üzerindeki etkisi, deneysel araştırma yöntemiyle incelenmiştir. Bu yönüyle çalışma, belgesel filmin belirli bir konuda toplumsal farkındalık yaratma potansiyelini ampirik olarak ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, aşağıda özetlenen araştırma sonuçları gerek belgesel sinema gerek erken çocukluk alanlarında ilgili literatüre katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra projenin, toplumsal farkındalık çalışmalarına farklı bir bakış açısı kazandıracağı düşünülmektedir.

Araştırmada Eskişehir ili özelinde örnekleme uygun olarak her biri 0-6 yaş arası çocuk ebeveyni ya da ebeveyn adayı olan 100 kişiye ulaşılmıştır. Söz konusu örnekleme, araştırmaya özgü olarak yapımı gerçekleştirilen belgesel film izletilmeden önce "öntest" ve her bir katılımcı için film izleme tarihini takip eden yedinci günde "sontest" uygulanmıştır. Öntest – Sontest karşılaştırmasına dayalı olarak gerçekleştirilen araştırma sonucunda ulaşılan temel bulgular şu şekilde sıralanabilir:

- Genel olarak değerlendirildiğinde bulgular, belgesel filmin izlenmesi sonrasında katılımcıların erken çocukluk dönemine ilişkin bilgi düzeylerinde artış olduğunu göstermektedir.
- Özellikle; aşağıda sıralanan konularda, belgesel filmi izlemeden önce sahip olunan düşük bilgi düzeyinin filmin izlenmesi sonrasında anlamlı düzeyde arttığı belirtilebilir:
    - Çocuklarda öğrenme güçlüğünün yol açtığı problemlerin önlenebilmesi için ilk öğretim çağından daha önce harekete geçilmesi gerektiği;
    - Gebelik öncesi yalnızca annenin değil, babanın beslenme ve tüketim alışkanlıklarının da çocuğun sağlığı üzerinde etkili olduğu;

  - Sezaryen ile doğum yapmış olmanın çocuğun sağlığı üzerinde olumsuz etki yaratabileceği;
  - Erken Çocuklukta Erken Müdahalenin, yalnızca aile ilgisinden yoksun çocuklara, uzmanlar tarafından yapılan müdahaleleri kapsamadığı;
  - Büyümenin değerlendirilmesinde uzman kişilerin yanı sıra ailenin de rolü olduğu;
  - Düşük boyda/kiloda olmanın gelişimsel bir geriliği ifade edebileceği;
  - Çocuğun baş çevresi ölçüsünün gelişimsel bir geriliği ifade edebileceği.

- Yukarıda sıralananlardan farklı olarak, erken çocukluk ile ilgili bazı temel konularda, katılımcıların mevcut bilgi düzeylerinin hali hazırda yüksek olduğu, belgesel film sonrasında bu bilgi düzeyinde bir artış gözlenmiş olsa da zaten yüksek olan bilgi düzeyi üzerinde belgesel filmin anlamlı bir etki yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu konular arasında; "annenin gebelik öncesi beslenme ve tüketim alışkanlıklarının, çocuğun sağlığı ve gelişimi üzerinde etkili olduğu", "bebeğin anne sütü ile beslenmesinin duygusal gelişimi için önemli olduğu", "akran zorbalığının çocuklarda öğrenme güçlüğüne sebep olduğu" gibi konular sayılabilir.
- Otizm spektrum bozukluğu, büyümede cinsiyetler arasındaki farklılıklar, büyüme süreci ile ilgili temel bilgiler ve duyguları anlamada yoksunluk gibi konularda ise, katılımcıların mevcut bilgi düzeylerinin oldukça düşük olduğu; belgesel filmin de bu konulardaki bilgi düzeyini arttırmada etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Erken çocukluk dönemi risklerinin doğru değerlendirilmesi konusunda da belgesel filmin olumlu etkileri olduğu gözlenmiştir. Belgesel film sayesinde özellikle, "anne-babanın gebelik öncesi sağlık

durumları", "babanın sperm kalitesi" ve "sezaryen ile doğmuş olmak" gibi faktörlerin, erken çocukluk dönemi riskleri açısından önemli olduğu bilgisinin arttığı ifade edilebilir.

- Araştırmada katılımcıların, "bebeklerinin ruhsal ve bedensel sağlığını korumaya yönelik bilgilere erişimde hangi kaynakları güvenilir buldukları" da incelenmiştir. Bulgular, katılımcılar için en güvenilir bilgi kaynaklarının; doktor, eğitmen vb uzmanlar, kitap, dergi, akademik makale vb. yayınlar olduğuna işaret etmektedir. Daha sonra sırasıyla belgesel filmler, internet ve sosyal çevre kısmen güven duyulan kaynaklar olarak dikkat çekmektedir. Televizyon ise, konuyla ilgili en az güvenilen bilgi kaynağı olarak görülmektedir. Öntest ve sontest arasındaki değişime bakıldığında, belgesel filmi izleyen katılımcıların önteste kıyasla daha güvenilir bulmaya başladığı kaynaklar arasında belgesel filmler başta gelmektedir. Televizyona olan güvenin de sonuç olarak çok düşük düzeyde kalmaya devam etmekle birlikte sontestte artış gösterdiği görülmektedir. Kitap, dergi vb. yayınlara olan güven ise, önteste kıyasla sontestte daha düşük bir seviyede sonuçlanmıştır.
- Son olarak; katılımcıların belgesel filme yönelik değerlendirmelerinin genel olarak olumlu olduğu ifade edilebilir. Katılımcılar özellikle, "izlemiş oldukları belgesel filmi, erken çocukluk ve aile temelli erken müdahale konularında, yeterince bilgi aktarmakta başarılı" bulmuşlardır. Çalışma kapsamında hazırlanan belgesel dışında, katılımcılar genel olarak "ailelerin bilgilendirme süreçlerinde, yöntem olarak belgesel filmler kullanılmasının, bilgilenme süreçlerine katkı sağlayacağını" düşünmektedir. Bu ifadeler kadar yüksek düzeyde olmasa da katılımcılar, izlemiş oldukları belgesel filmin "kendilerine başka bir bakış açısı ve/veya bilmedikleri bir konuda bilgilendirme

sağladığını" ve "çocuklarının büyüme süreci ile ilgili yanlış ve/veya eksik yaptıklarını fark etmelerine sebep olduğunu" ifade etmişlerdir.

KAYNAKÇA

Aladağ, E. ve Karaman, B. (2018). Değer Eğitiminde Kısa Filmlerden Yararlanma: Örnek Bir Uygulama. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Dergisi,* Cilt 5, Sayı:1, s. 360-377.

Aytekin, Ç. (2014). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Bektaş-Öztaşkın, Ö. (2013). Sosyal Bilgiler Derslerinde Belgesel Film Kullanımının Akademik Başarıya ve Bilinçli Farkındalık Düzeylerine Etkisi. *Eğitim Bilimi Araştırmaları Dergisi, Uluslararası E-Dergi*. Cilt 3, Sayı 2, ss.147-162.

Gray, J. (2020). Önsöz. *Aile Temelli Ulusal Erken Müdahale Programı Geliştirilmesi Çalıştayı Sonuç Raporu.* 18-20 Şubat, Ankara. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

Güneysu, S. (2005). *Erken Çocukluk Eğitimi Hizmetlerinde Kalite, Okul Öncesi Eğitimde Kalite: Üniversitelerin Rolü Toplantısı*. İstanbul: AÇEV.

Izod, J. & Kilborn, R. (1998). The Documentary. *The Oxford Guide to Film Studies*. Ed. John Hill & Pamela Church Gibson. Oxford: Oxford University Press, Pp. 426-433.

Kaytaz, M. ve Öztürk, N. (2019). *İnsani Sermayeye Kritik Yatırım: Erken Çocukluk Eğitimi.* Ankara: Seta Yayınları.

Keçeli-Kaysılı, B. (2008). Akademik Başarının Arttırılmasında Aile Katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi,* 9 (1), s. 69-83.

Kınam, B. (2022). Şimdi ve Gelecek için Farkındalık Yaratıcı Çevreci Belgesel Filmler.
Medeniyet Sanat: İMÜ Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Dergisi, 8 (2), s. 207-228.

Koç, O. (2020). Önsöz. *Aile Temelli Ulusal Erken Müdahale Programı Geliştirilmesi Çalıştayı Sonuç Raporu,* 18-20 Şubat, Ankara. T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.

Koçer, S. (2015). Belgesel Filmler Toplumsal Dönüşüme Etki Edebilir Mi? Koalisyon Modeli ve *Benim Çocuğum* Örneği. *Global Media Journal: Yeditepe Üniversitesi Dergisi*, 5 (10), Spring, s. 208-226.

Neuman, W. L. (2014). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. (Çev: S. Özge). (7. Basım). Ankara: Yayın Odası.

Nichols, B. (1991). *Representing Reality*. Bloomington: Indiana University Press.

Oktay, A. (1999). *Yaşamın Sihirli Yılları. Okulöncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınları.

Özön, N. (2008). *Sinema Sanatına Giriş*, İstanbul, Agora Kitaplığı.

Sözen, M. (2010). Belgesel Filmin Tasarım Boyutu ve Türk Belgesel Sinemasından Örnek Uygulamalar. *Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt 6, Sayı 11, s. 241-266.

Wimmer, R. D. & Dominick, J. R. (2011). *Mass Media Research : An Introduction*. (9th Ed.). Boston: Wordsworth, Cengage Learning.

Ekler:

A. Belgesel Filmin Youtube linki: https://youtu.be/9wi4J68LzP4

B. Belgesel Filmden Kareler

EK A: https://youtu.be/9wi4J68LzP4

EK B:

Toplumsal Farkındalık Amaçlı Belgesel Film Yapımı Ve Etkileri: Erken Çocuklukta Erken Müdahale Ve Aile Temalı Deneysel Bir Araştırma

Toplumsal Farkındalık Amaçlı Belgesel Film Yapımı Ve Etkileri: Erken Çocuklukta Erken Müdahale Ve Aile Temalı Deneysel Bir Araştırma

